

פתרון הבחינה בהיסטוריה ב', 1 יח"ל, מועד חורף 2011

שאלון: 221, 022116

מוגש על-ידי: נעמי בלנק, רענן נוימרק, דורון קורקוס,

ריבוש גרוס ודוד פייער

מורים להיסטוריה ברשת בתי הספר של יואל גבע

התשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים

בשאלון זה ארבעה פרקים. על הנבחן לענות על שאלה אחת בכל פרק, מביניהן לפחות שתי שאלות הכוללות קטע מקור

נושא א- טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק א'

על הנבחן לענות על אחת מהשאלות 1-3

שאלה מספר 1- קטע מקור- האידיאולוגיה הנאצית ויישומה

סעיף א'

שניים מעקרונות האידיאולוגיה הנאצית:

מרחב מחיה: בהתאם לאידיאולוגיה הנאצית זקוק העם הגרמני למרחב מחייה ולשם כך יש להשתלט על שטחים במזרח אירופה על חשבון העמים הסלאבים הנחותים החיים במזרח אירופה, לשעבד אותם ולנצל כלכלית את ארצותיהם. היטלר ראה בהשגת מרחב המחייה לעם הגרמני יעד ראשון במעלה.

גזענות: המרכיב המרכזי באידיאולוגיה הנאצית הוא הגזענות, ששימשה בסיס לאנטישמיות. לפי תורת הגזע, המבוססת על **עיוות** תורת האבולוציה של דרווין, הגזעים המרכיבים את האנושות אינם שווים, הם שונים זה מזה באיכותם הגופנית והרוחנית. ישנם גזעים יוצרי תרבות, נשאי תרבות ומהרסי תרבות. בראש סולם הגזעים נמצא הגזע הארי יוצר התרבות והענף המשובח של גזע זה הם הגרמנים שהם הגזע העליון. גזע זה מגלם בתוכו את כל כוחות היצירה היופי והגבורה של האנושות בעוד שהגזעים הנחותים מגלמים בתוכם תכונות הרסניות. היהודים, לא רק שאינם יוצרי תרבות אלא הם חותרים להרוס ולערער את הסדר הגזעי. נתון זה אינו ניתן לשינוי כיוון שתכונות הגזע מועברות בדם (תכונות מולדות). מסיבה זו שמירה על **טוהר הגזע** היא חובה קדושה המוטלת על העם הגרמני.

יישום עיקרון מרחב המחיה – כיבוש פולין: ב-1 לספטמבר 1939 פלש הצבא הגרמני לפולין.

ההתקדמות הגרמנית הייתה מהירה ביותר ובתוך מספר ימים פורץ הצבא הגרמני לתוך שטחה של פולין כשהוא משמיד את כל חיל האוויר הפולני. הגרמנים הפעילו לראשונה את שיטת "מלחמת הבזק" (בליץ קריג) המבוססת על מתקפת שריון נרחבת בסיוע הפצצות כבדות מהאוויר, כאשר חיל

הרגלים מגיע ומסיים את המלאכה. פולין נפלה לאחר שלושה שבועות, כאשר בהתאם להסכם ריבנטרופ-מולוטוב פלשה בריה"מ למזרח פולין וספחה את האזור. חלקה המערבי של פולין סופח ישירות לגרמניה ובמרכז פולין הקימו הגרמנים "ממשל כללי" בחסותם. בשטחים שכבשו בפולין החלו הנאצים ליישם את עקרון "מרחב המחייה": הם העבירו גרמנים ויישבו אותם באדמות פולניות בשטח במערב פולין שסופח לגרמניה, כשהם מרחיקים מהאזור את האוכלוסייה הפולנית, ובאזור הממשל הכללי החל ריכוז היהודים בשכונות מיוחדות שהפכו תוך זמן קצר לגטאות.

סעיף ב'

התוכן של הסכם ריבנטרופ-מולוטוב: באוגוסט 1939 חתמו ביניהן גרמניה הנאצית ובריה"מ הקומוניסטית על חוזה ריבנטרופ-מולוטוב. זה היה חוזה אי-התקפה ל-10 שנים בין שתי המדינות. בנוסף קבע ההסכם שאם תותקף אחת המדינות על-ידי מדינה שלישית, תשמור המדינה השנייה החתומה על ההסכם על ניטרליות. לחוזה נלווה סעיף סודי שבו חילקו ביניהן שתי המדינות את מזרח אירופה לאזורי השפעה. בנספח נקבע שבמידה ופולין תאבד את עצמאותה יתפסו הרוסים שטחים במזרח פולין וישתלטו על פינלנד, לטביה, אסטוניה וחבל בסרביה שברומניה, וגרמניה תתפוס את מערב פולין וליטא.

מה רצה היטלר להשיג באמצעות ההסכם?

שאיפתו של היטלר הייתה לנטרל את סטאלין מהמלחמה בשלביה הראשונים ובכך למנוע מלחמה בשתי חזיתות. כך יכול היה להתפנות ולהלום במערב אירופה באמצעות שיטת ה"בליץ קריג". לאחר הכנעת אירופה יוכל היטלר להתעמת עם האויבת האידיאולוגית הגדולה: ברית-המועצות.

שאלה מספר 2- המשטר הטוטליטרי

סעיף א'

מפלגה אחת: פירושה אידיאולוגיה אחת, דעה אחת ואמת אחת. אין יותר מדעה אחת ששולטת במדינה. המאפיין הזה מסייע לביסוס המשטר הטוטליטרי משום שהוא מחויב ציות מלא והסכמה מלאה עם פעולות השלטון. אסורה שום ביקורת או הערות על המפלגה, הדעה השלטת. כל ביקורת תתקבל בטרור שיכלול הרג, מאסר עבודות כפיה בעינויים או טרור נפשי. מפלגה אחת מבססת את המשטר הטוטליטרי משום שחבריה חייבים לאמון וציות מלא למנהיג לדעותיו. חברי המפלגה נבחרים בקפידה וגם הם מפוזרים במדינה כולה. חברי המפלגה מקבלים את כל תפקידי הניהול בכל תחומי החיים מחינוך, תעשייה, תעמולה, חקלאות ומשטרה באופן כזה יש למנהיג שליטה מלאה על כל תחומי החיים במדינה.

פולחן האישיות: במשטר טוטליטרי המנהיג הוא כל יכול. הוא הגוף המחוקק, המחנך, הכלכלן, האידיאולוג, הוא מעל החוק וכולם חייבים לציית לו, להעריץ אותו, להאמין בו ולסגוד לו כמו אל. הדבר בא לידי ביטוי בגילויי הערצה, מצעדים, הנפת תמונות, תפילות בבתי הספר וסגידה מלאה לדמותו ותורתו.

סעיף ב'

שני המאפיינים באים לידי ביטוי בברה"מ כך:

המפלגה היחידה והשלטת היא המפלגה הקומוניסטית, אין זכות קיום למפלגות אחרות. חברי המפלגה (קומרד) משמשים בכל תפקידי הניהול בכל התחומים, הם המבצעים את תכנית החומש ואחראים על הדברון של פועלים הישגיים ובאותה מידה הטלת עונשים על המתרשלים, הם האחראים על הקולקטיביזציה בחקלאות, במתן מכסות לחקלאים ולהענשת המסרבים. חברי המפלגה הם במנהלים של בתי הספר שדואגים להוראת האידיאולוגיה הקומוניסטית, לקישוט בתי הספר בתמונותיו ופיקוח חמור על תכניות הלימודים שלא יכללו כל נושא שאינו קשור רק לברה"מ. יש לציין שחברי המפלגה לא היו פטורים גם הם ממעקבים ופיקוח של המשטרה החשאית כדי שלא יסוו ימינו או שמאלה מהקו שניתן מטעם השלטון.

פולחן האישיות בברה"מ בא לידי ביטוי בהערצת סטלין, תמונות ופסלי ענק קשטו את כל ברה"מ, שירים לכבודו, מצעדים לכבודו וכן אמונה מלאה של כל העם שסטלין עושה עבורם ולמענם את הטוב ביותר.

פולחן האישיות של סטלין בא לידי ביטוי גם בכינויו "איש הפלדה", "שמש העמים", "אבא סטלין".

שאלה מספר 3- ראשית המלחמה, הקרב על בריטניה

סעיף א'

ההישגים של גרמניה בחזית מערב אירופה:

1. **ב- 9.4.1940 פלשו הגרמנים לדנמרק וכבשוה** ללא התנגדות אף שהשאיירו לממשלה הדנית אוטונומיה.
2. **דנמרק הייתה תחנה בדרך לנורבגיה** אותה רצתה גרמניה לכבוש משום שדרכה יכלו להעביר את עפרות הברזל והמים הכבדים בחורף לגרמניה וזאת כדי לעקוף את הים הבלטי הקופא בחורף. המלחמה בנורווגיה היתה קשה, הנורבגים גילו התנגדות למרות הפצצות גרמניות קשות אך לבסוף נכנעה גם נורווגיה, גם בשל שיתוף הפעולה של נורבגים נאצים בראשם קוויזלינג שמסרו ידיעות חשובות לגרמנים. המצב הנוכחי יש להילטר שליטה על הים הצפוני והים הבלטי.
3. **כיבוש בלגיה**. לאחר 4 ימי הפצצה על הולנד, הולנד נכנעה והמלכה וחברי ממשלתה בורחים לבריטניה. מלך בלגיה נשאר בארצו אך לאחר 3 ימים נכנע. בשלב זה של המלחמה ארע "נס דנקירק". צבא בריטי וצרפתי שבא לעזרת בלגיה נשאר נצור בדנקירק לאחר שהיטלר עצר את התקדמותו כלפיהם, שמבצע אמיץ שכונה "מבצע דינמו" שנמשך 8 ימים הצליח הצי הבריטי בעזרת ספינת דייגים להציל 350,000 חיילים ולהשיבם לביתם. זה היה הניצחון הקטן הראשון על היטלר.
4. **כיבוש צרפת**. בניגוד להנחת הצרפתים, פלשו הגרמנים לצרפת לא דרך קו מז'ינו אלא דווקא דרך הרי הארדנים המיוערים הקשים למעבר טנקים. התושבים הצרפתים נמלטו, הגרמנים הפציצו והתקדמו לעבר הבירה פריז ב- 14.6.1940. ראש ממשלת צרפת פטן סבר שיש לחתום

על הסכם עם גרמניה כדי למנוע עוד קורבנות וכך כחודש וחצי אחרי הפלישה נחתם הסכם שביתת נשק ב- 22.6.1940. ע"פ ההסכם חולקה צרפת לשטח הכבוש. צפון צרפת ורצועת חוף מערבית בדרום צרפת הוקמה ממשלת וישי שהיתה כנועה ומשתפת פעולה מלאה עם גרמניה. בדרום מזרח צרפת נמסרו שטחים ובהם העיר ניס לאיטליה שהצטרפה למלחמה בצרפת אחרי הפלישה הגרמנית. פטן נחשב עד היום כבוגד בצרפת ואילו הממשלה הצרפתית הגולה בראשות שארל דה גול המשיכה לעודד את תנועת המחתרת הרזיסטנס לא להפסיק להילחם בגרמנים.

בשלב זה היטלר שולט בכל מערב אירופה ופונה לעבר בריטניה.

הגורמים שסייעו לגרמניה להגיע להישגים אלה הם:

1. מלחמה בחזית אחת בעקבות הסכם ריבנטרופ-מולוטוב.
2. "הבליץ-קריג" - מלחמת הבזק שהפתיעה וכללה מתקפת עם כל החילות בו זמנית.
3. "הזיצקריג" - המלחמה המדומה של צרפת ובריטניה בתחילת המלחמה.
4. החשש של המדינות השונות להתנגד עקב ההצלחות המזהירות.
5. צבא משוכלל שהיטלר החל בבנייתו ב- 1935.
6. שימוש במרגלים ומלשינים מקומיים.

סעיף ב'

עיקרי המערכה על בריטניה (יולי 1940-מרץ 1941):

היטלר לא שאף לכבוש את בריטניה, אלא להגיע איתה להסכם לפיו גרמניה תשלוט באירופה ובריטניה תמשיך לשלוט באימפריה שלה. צ'רצ'יל שנבחר לראש ממשלת בריטניה ב-1940 הבין שהמלחמת נגד היטלר היא מלחמה על עתיד אירופה ולכן למרות שבריטניה נותרה לבדה קיבל צ'רצ'יל את תמיכת עמו בנאום שאמר "אין לי מה להציע לכם היום, אלא דם יזע ודמעות". המלחמה על בריטניה כונתה בפי הנאצים "מבצע ארי היס". בשלב הראשון הפציצו הגרמנים מפעמים תעשייתיים ויעדים מזרחיים, ההפצצות התרכזו בדרום בריטניה ופגעו גם באניות ונמלים, העיר קובנטרי נהרסה כליל ולונדון הופצצה ללא הרף. הבריטים השיבו בלוחמה אווירית, חיל האוויר המלכותי גרם אבידות קשות לחיל האוויר הגרמני והחל להפציץ את גרמניה עצמה. העליונות האווירית הבריטית נבעה גם משימוש במכ"ם משוכלל שגילה את גלי המטוסים הגרמניים.

הגורמים שסייעו לבריטניה לעמוד בפני המתקפה של גרמניה הם:

1. הניצחון של בריטניה נבע בזכות טייסייה הפטריוטים.
2. מטוסי חיל האוויר הבריטי היו מטוסי קרב קלים שיכלו להתגבר על מטוסי ההפצצה הכבדים של גרמניה.
3. מערכת מכ"ם משוכללת.
4. הגרמנים התרכזו הפצצה בדרום בריטניה כך שמפעלי תעשייה בצפון יכלו לחדש אספקה ותחמושת לתושבי לונדון.

5. נחישותו ושקיפותו של צ'רצ'יל.

6. הפטריוטיות הבריטית.

פרק ב'

על הנבחן לענות על אחת מהשאלות 4-6

שאלה מספר 4- קטע מקור- לחימה ביער ובמחנות ההשמדה

סעיף א'

מאפייני הלחימה והקשיים של הפרטיזנים על פי הקטע:

1. בקטע נזכר כי הפרטיזנים פעלו נגד מטרות אסטרטגיות של הכיבוש הנאצי באירופה, תקפו עמדות גרמניות, דרכי אספקה, מסילות רכבת שבהם נעו הכוחות הנאציים.
2. הפרטיזנים דאגו לאספקה סדירה של אוכל עבור הלוחמים הפרטיזנים.
3. חלק גדול מהפרטיזנים לא היו רגילים לחיים בתנאי שטח שכן הם היו עירוניים.

קשיים ייחודיים שהיו ליהודים שרצו לקחת חלק בלחימה של הפרטיזנים בנאצים:

1. מחסור בנשק. לפרטיזנים היהודיים לא היה סיוע מהסביבה ולכן התקשו להשיג נשק.
2. פעילות בסביבה עוינת. הכפריים מסרו לנאצים מידע על הימצאות הפרטיזנים היהודים ואף הסגירו אותם לנאצים.

קשיים נוספים שהיו ליהודים הפרטיזנים:

1. התמודדות עם האנטישמיות של הפרטיזנים הלא יהודים. יהודים שרצו להצטרף לפרטיזנים הלא יהודיים נדרשו להגיע מצוידים בנשק, הפרטיזנים היהודיים הותקפו לא פעם על ידי הפרטיזנים הלא יהודיים מסיבות אנטישמיות.
2. הפרטיזנים היהודיים פעלו ללא תמיכה פוליטית של המדינה בהם.

סעיף ב'

המטרות של המורדים במחנות ההשמדה:

- רצון לחיות. עובדי המחנות ידעו כי הם נמצאים במחנות מוות שבהם נרצחים מדי יום יהודים, ופחדו מגורל זהה.
- רצון להשמיד את מתקני ההשמדה ולחבל בהמשך תהליך ההשמדה או לעכבו.
- נקם וכבוד לאומי. המורדים רצו לנקום בנאצים שרצחו את משפחותיהם ולהשיב את כבודם היהודי שנרמס.

הקשיים של המורדים במחנות ההשמדה:

1. אסירי המחנות חיו בתנאי שמירה הדוקים ביותר. שיטות הגידור של המחנות והפיקוח עליהם היו מורכבים ומסועפים. טבעת גדרות ומחסומים הקיפה את המחנה ובודדה אותו מהסביבה.

- גם בתוך המחנה הופרדו חלקי המחנה זה מזה. מגדלי פיקוח ושמירה, תאורה חזקה ומכונות ירייה שהוצבו בכל מקום, מנעו בריחה.
2. **הטורור במחנה.** שומרי המחנות נהגו בשרירות לב כלפי האסירים, ונהגו להתעמר בהם ולהמיתם בעינויים אכזריים ביותר. כדי להרתיע את האסירים, במחנה נתלו אסירים בפומבי למען יראו וייראו.
3. **האחריות הקולקטיבית.** קושי נוסף שבלם יוזמות להתנגדות היה עקרון **האחריות הקולקטיבית** כלפי האסירים. על פי עיקרון זה, על כל כישלון שילמו בחייהם לא רק המשתתפים, אלא גם אסירים אחרים נרצחו. יתרה מזו, הצלחה של קבוצת אסירים לברוח, גבתה קורבנות מקבוצות אחרות במחנה.
4. **חוסר שיתוף פעולה עם האוכלוסייה מחוץ למחנה.** האוכלוסייה שמחוץ למחנה נרתעה מלסייע לנמלטים, מאחר שננקט כלפיה עונש מוות על כל סיוע שנתנה לאסיר נמלט.
5. **תנאי הקיום ותנאי הרעב.** תנאים קשים אלו גרמו אפיסת כוחות ותמותה רבה. מצבם הגופני של אסירי המחנות היה ירוד, הם היו נטולי אפשרויות הגנה, חסרי נשק וללא כל יכולת להתאמן לקראת מאבק.

שאלה מספר 5- תוניסיה בימי הכיבוש הנאצי

סעיף א'

הגורמים שהשפיעו על מדיניות הנאצים כלפי היהודים בתוניסיה:

1. **מהלכי המלחמה השפיעו על מצבם של היהודים.** לאחר תבוסתו של צבא גרמניה בפיקודו של הגנרל רומל באל עלמיין החליטו בעלות הברית לפלוש לצפון אפריקה. ב-9 בנובמבר 1942 פלשו כוחות גרמניים ואיטלקיים לתוניסיה, שהייתה בשלטון ממשלת וישי הצרפתית, בתגובה לפלישת בעלות הברית למרוקו ולאלג'יריה.
2. **חולשת הצבא הגרמני.** מצבם של הצבאות הכובשים היה חלש בשל התקפות בלתי פוסקות מצד בעלות הברית, שהצליחו כמעט לגרשם מתוניסיה. כאשר הושלם כיבוש תוניסיה בידי הגרמנים היהודים היו נתונים לכיבוש גרמני ישיר. המלחמה בין הגרמנים לבין צבאות הברית המשיכה להתקיים ושטחים עברו מצד לצד ובתוכם יהודים.
3. **אי הסכמה בין השליטים המקומיים לבין ה-S.S** יצר מחלוקות ביחס ליהודים.

הצעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים:

- יהודים שהיו בעלי דירות מפוארות נדרשו להעבירם לידי קצינים גרמנים.
- יהודים נלקחו לעבודות כפייה.
- הנאצים הקימו ועד קהילה חדש, לאחר שנכשל הישן, שנדרש על ידי הגרמנים לגייס בתוך 24 שעות 2,000 גברים לעבודות כפייה. כאשר הוועד החדש גם כן נכשל בתפקידו, הוא הוחלף במעין יודנראט.
- הנאצים ערכו מעצרים המוניים של היהודים.

- הנאצים שלחו 20 מבין מנהיגי הקהילה היהודית למחנה השמדה באירופה.

סעיף ב'

טיעונים התומכים בעמדה שקורות יהודי תוניסיה הם חלק מהשואה:

- בוועידת ואנוזה יהודי תוניסיה נזכרים בטבלת ההשמדה.
- הוועד לגיוס כוח אדם יהודי שהוקם בתוניסיה שימש כיונדראט על פי הדגם של היונדראטים באירופה.
- הגרמנים חוקקו חוקים נגד היהודים בתוניסיה.

טיעון המתנגד לכך שקורות יהודי תוניסיה הם חלק מהשואה:

- לא הייתה תוכנית מסודרת של השמדת יהודים.
- לא היו גטאות.

שאלה מספר 6- יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש אל היהודים, ועמדת היישוב

היהודי בארץ בזמן השואה

סעיף א'

דפוסי התייחסות של האוכלוסייה המקומית אל היהודים בארצות הכיבוש הנאצי בתקופת השואה:

- "הרוב הדומם" – רוב האנשים נקטו בעמדה פאסיבית ועמדו מהצד בלי שנקטו בעמדה לנוכח הרדיפות. המניע היה פחד מתגובת הנאצים במידה ויפעלו ורצון לשרוד. חלק מ"הרוב הדומם" לא רצה לעזור בשל דעותיו האנטישמיות ובשל הזיהוי בין יהודים לבין קומוניסטים.
- **משתפי הפעולה.** היו ששיתפו פעולה עם הנאצים בשל היותם אנטישמיים ומתוך רצון לגזול מהיהודים את רכושם ולקבל טובות הנאה ואף לנקום ביהודים.
- **עזרה ליהודים תוך כדי סיכון.** הרצון להתנגד לכיבוש הנאצי ולפעול ממניעים הומניטאריים.

סעיף ב'

הקשיים שהיו ליישוב היהודי בארץ לסייע ליהודי אירופה בתקופת השואה:

- קושי להגיע לאירופה ולהציל יהודים.
- חוסר בהכנה צבאית נאותה.
- חוסר רצון של בריטניה לצרף את היהודים למלחמה נגד הנאצים מחשש שהדבר יניע את הערבים לשתף פעולה עם גרמניה.

ניסיון אחד לעזרה : 32 צנחנים מארץ ישראל גויסו לצבא הבריטי כסוכני מודיעין בריטי וכשליחי היישוב היהודי. הצנחנים עסקו בפעולות ריגול ומודיעין עבור הבריטים, פעלו תוך סיכון מעבר לקווי האויב, ויצרו קשר עם המחתרות באירופה.

נושא ב- בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק ג

על הנבחן לענות על אחת מהשאלות 7-9

שאלה מספר 7- קטע מקור - הוויכוח על מועד ההכרזה על הקמת המדינה

סעיף א'

הטיעונים של משה שרת נגד ההצעה לדחות את מועד הכרזת העצמאות כפי שהם מופיעים בקטע המקור:

1. הגשמת תקווה בת מאות שנים. אין להחמיץ הזדמנות בלתי חוזרת.
2. דחייה עלולה לשנות את מהלכה של ההיסטוריה ואנו נצטרך לתת את הדין על כך בפני הדורות הבאים.
3. הבריטים עוזבים את הארץ ואנו יכולים לקבל את השליטה לידינו. במידה ונדחה את ההכרזה יפסק התהליך ויתבטלו כל ההכנות שעשינו לקבלת השליטה לידינו.
4. מנהיגות שתנסה לשבור את התנופה ותסכים לדחייה – תסולק.

סעיף ב'

הטיעונים בעד הצעה לדחות את מועד ההכרזה:

1. הרחבת מעגל הלחימה- הכרזה על הקמת מדינה יהודית עצמאית תוביל לפלישה של צבאות ערב הסדירים וספק אם הכוח היהודי הלוחם יצליח להתמודד מולם.
2. חוסר תמיכה של ארצות הברית- מנהיגי היישוב ידעו שבשעת מלחמה לא יתקבל סיוע מארצות הברית אשר אף איימה להקפיא את כספי הסיוע ולמנוע אספקת נשק ותחמושת וזאת משום שלא רצתה להסתבך בעימות על רקע המלחמה הקרה.
3. סכסוך פנימי- ההכרזה הייתה עלולה ליצור מצב של פילוג וסכסוך בקרב אנשי היישוב בארץ וזאת לאור העובדה שלא כולם היו מוכנים לקבל את מרותו של דוד בן גוריון.

שאלה מספר 8- עמדת ארצות הברית ועמדת בריטניה בשאלת היהודים העקורים

סעיף א'

המניעים של ארצות הברית:

1. הלובי היהודי. יהודי ארצות הברית פנו לחברי הקונגרס, סנאט ומושלי מדינות לפעול למען העניין היהודי, בכך הם הפעילו לחץ מבפנים על הממשל, בנוסף הם הציפו את הבית הלבן במברקים ומכתבי מחאה שנועדו להשיג הכרה אמריקנית במדינה היהודית. הציבור היהודי

קיים תהלוכות הזדהות, הכרזה על יום תפילה ותחינה למען ארץ ישראל וגייס את תמיכתם של איגודים מקצועיים וכנסיות פרוטסטנטיות, על מנת להעצים את תמיכת הציבור האמריקני בתוכנית החלוקה והקמת מדינה יהודית; פעילויות מחאה המוניות- (אפריל 1948) תהלוכת הזדהות בניו יורק של 50,000 חיילים משוחררים יהודים, נושאי דגל כחול-לבן, אליהם הצטרפו 250,000 אמריקנים. בתום המצעד התקיימה עצרת גדולה בהשתתפות כ- 150,000 איש; הכרזה על יום תפילה ותחינה למען א"י – סגירת כל עסקי היהודים ניו יורק ושיקגו, כמחאה על נסיגת הממשל מתמיכתו בתוכנית החלוקה; ערב ההצבעה באו"ם פנו נציגי הקהילות היהודיות ליצרן הצמיגים הגדול פיירסטון וביקשו ממנו לדאוג שליבריה, מקור הגומי לצמיגיו, תצביע בעד תוכנית החלוקה. פיירסטון אשר חשש מחרם יהודי על מוצריו, עשה כבקשתם, וליבריה הכריעה בעד תוכנית החלוקה.

2. **אנושיותו של הנשיא טרומן**- טרומן, נשיאה הטרי של ארה"ב לא התמצא בבעיה הציונית ומולו עמדו עניינים דחופים יותר(המלחמה הקרה). עם זאת, הוא לא יכול היה להתעלם מהעובדה של ניצולי השואה אשר התרכזו במחנות הצבא האמריקני בגרמניה. הוא ראה בה בעיה מוסרית-אנושית ולא פוליטית.

דוגמאות הממחישות מעורבות אמריקנית:

1. שליחתו של ארל הריסון לחקור את בעיית "העקורים" תוך התייחסות ליהודים שלא נקלטו בארצות מוצאם. הריסון גרס שבאירופה נשארו רק 100,000 יהודים. הוא לא ידע שאחרים נודדים בדרכים לכיוון נמלי איטליה על מנת להגיע לארץ ישראל. דו"ח הריסון המליץ להעביר במהירות לארץ ישראל את כל היהודים שאי אפשר להחזירם לארצות מוצאם, והמבקשים לעלות לארץ ישראל.
2. **הנשיא טרומן נעתר ללחץ דעת הקהל האמריקנית**. וביקש מממשלת בריטניה לאפשר ל- 100,000 פליטים יהודים לעלות לארץ ישראל.

סעיף ב'

עמדת בריטניה בנוגע לעקורים באה לידי ביטוי בנאום בוויין:

שר החוץ בוויין, שהיה המבטא העיקרי של המדיניות הבריטית בשאלת ארץ ישראל קבע בנאום בנובמבר 1945, בפני חברי הפרלמנט הבריטי, עמדה אנטי ציונית ברורה התואמת את מדיניות הספר הלבן השלישי(1939), תוך ביטול כל המחויבויות שניתנו על ידי בריטניה בכתב המנדט ובהצהרת בלפור. **הקווים הבולטים בנאום:**

1. **בוויין לא הזכיר בנאומו קיומה של "אומה יהודית" ורצונה לבנות את עתידה בארץ ישראל** מתוקף הצהרת בלפור, אלא קיומה של בעיה יהודית באירופה בשל המלחמה ורדיפות הנאצים. בעיית שארית הפליטה תיפתר בהשתקמותם והשתלבותם של היהודים באירופה.
2. **לדעתו, התמיכה ביהודים עומדת בניגוד גמור לאינטרסים של בריטניה במזרח התיכון** ולאינטרסים של היהודים עצמם, שכן פתרון ציוני בארץ ישראל עלול לסכן את השלום במזרח התיכון ולהוביל למלחמה עם הערבים מה גם שארץ ישראל קטנה מדי לשמש מקלט בעבור מיליוני יהודים.

3. כדי לחקור את בעיית הפליטים היהודים באירופה ואת שאלת ארץ ישראל, החליט בוויין על שיתוף פעולה עם ארצות הברית במסגרת "הוועדה האנגלו-אמריקנית". לבינתיים יינתנו כ-1500 רישיונות עלייה מדי חודש והספר הלבן יישאר על כנו.

המניעים של בריטניה במדיניות זו:

1. חשש שהעלאת יהודים לארץ ישראל תביא להחרפה בסכסוך היהודי-ערבי בארץ ישראל.
2. בריטניה הייתה נתונה במצב כלכלי קשה והיה חשש שהעלאת יהודים לארץ ישראל תביא להוצאות נוספות.
3. הבריטים חששו מהידרדרות היחסים עם העולם הערבי. לבריטים היו שורה של אינטרסים במזרח התיכון: הנפט, מעבר למזרח דרך תעלת סואץ ושליטה במספר מדינות ערביות.

שאלה מספר 9- המאבק של היישוב במנדט הבריטי (1945-1947)

סעיף א'

"תנועת המרי העברי" הוקמה מהסיבות הבאות:

1. **מדיניותה האנטי ציונית של ממשלת הלייבור.** ביולי 1945 עלתה לשלטון בבריטניה ממשלת הלייבור (העבודה) שגילתה במהלך מלחמת העולם השנייה יחס אוהד כלפי המפעל הציוני. ראשי היישוב פיתחו תקוות שהנה עומדת ממשלת בריטניה לבטל את מדיניות הספר הלבן השלישי, אולם הממשלה החדשה עם שר החוץ בוויין, החליטה לדבוק במדיניות הספר הלבן ואף להחריף את הקו האנטי ציוני שלה. מכאן החליטו ראשי היישוב לפתוח במאבק לגירוש השלטון הבריטי ולכינון מדינה עצמאית.
2. **השואה ובעיית העקורים.** השואה הציגה בפני העולם את גורלו הטראגי של העם היהודי חסר המולדת, על הלקח ההיסטורי של השואה נוספה בעיית הפליטים באירופה שלא נותר להם לאן ללכת והם נאלצו להישאר במחנות פליטים על אדמת אירופה. שלטונות המנדט סרבו להיענות להמלצות דו"ח הריסון ולבקשת נשיא ארה"ב טרומן לאפשר עלייה ארצה של הפליטים והם הקציבו מיכסה של 1500 רישיונות בחודש, עובדה שעוררה התמרמרות בארץ ובגולה.

הסיבות שהביאו לפירוק תנועת המרי:

1. **תוצאות "השבת השחורה".** המכה שהונחתה על היישוב העברי בשבת השחורה הובילה לויכוח סוער בהנהגת התנועה הציונית, היו שדרשו את המשך המאבק ואף החרפתו ומולם ניצב הד"ר חיים ויצמן, נשיא ההסתדרות הציונית, שתבע להפסיק באופן זמני את המאבק המזוין ולחפש פתרון מדיני, מחשש להסלמה שהיישוב לא יוכל לעמוד בה.
2. **הפיצוץ מלון "המלך דוד".** ב-22 ביולי 1946 פוצצו חברי האצ"ל את מלון "המלך דוד". הסוכנות היהודית שהייתה הגוף המפקח של תנועת המרי, גינתה את המעשה והכחישה את הידיעה כאילו "תנועת המרי העברי" פוצצה את הבניין. דרישת הסוכנות היהודית מארגון ההגנה הייתה חד משמעית, לחדול מהמאבק המזוין נגד בריטניה. עיקר הצעקה קמה נוכח העובדה שבפיצוץ נהרגו למעלה משמונים איש בהם בריטים, יהודים וערבים. לפני הפיצוץ

הייתה מחלוקת בנוגע לפעולה והועברה בקשה לראשי האצ"ל להימנע מהפעולה, בקשה שנדחתה.

סעיף ב'

מטרות מפעל ההעפלה בשנים 1945 - 1947:

1. הצלת שארית הפליטה והעלאתה ממחנות העקורים באירופה לארץ ישראל.
2. העלאת פליטים יהודים לא"י תתרום לחיזוקו של היישוב.
3. יצירת דעת קהל עולמית אוהדת לפליטים ולתנועה הציונית ע"י לחץ מוסרי, לרבות בבריטניה, לסבל של העם היהודי בתום השואה. באופן זה ביקשה התנועה הציונית למחות על מדיניותה האנטי ציונית של ממשלת בריטניה ולהביא לביטול סעיפי הספר הלבן השלישי, בדרך לכינון מדינה יהודית בארץ ישראל.

הפרשה המפורסמת ביותר במסגרת העפלה הבלתי לגאלית קשורה באניית המעפילים

"אקסודוס" או בשמה העברי "יציאת תש"ז".

בתחילת יולי 1947 הפליגה הספינה מצרפת כשהיא נושאת עליה 4500 מעפילים. ספינות מלחמה בריטיות עקבו אחריה כל ימי הפלגתה, ועוד לפני שהגיעה לחופי הארץ הן פתחו באש והנחיתו על סיפונה כוחות צי. תוצאותיה של תקיפה זו היו חמורות, שלושה הרוגים ומאות פצועים. לאחר מיכן נגרה "אקסודוס" לנמל חיפה ומעפיליה הועברו בכוח ותוך התנגדות עיקשת לשלוש ספינות גירוש. הפעם החליטה ממשלת בריטניה לא לשלח את ספינות הגירוש למחנה המעצר בקפריסין, אלא להחזיר את כל המעפילים לנמל המוצא באירופה, כדי לשבור את גלי העלייה הבלתי לגאלית. ספינות הגירוש הגיעו לצרפת, וכשהנוסעים סרבו לרדת המשיכו האניות להמבורג שבגרמניה(לזכור ניצולי שואה לגרמניה). הנוסעים הורדו בכוח למחנות מעצר. העולם כולו עקב אחר פרשת "אקסודוס", שסוקרה בכל מהדורות החדשות ובריטניה הוצגה כמעצמה קשוחה וחסרת לב. הבריטים ספגו מפלה בינלאומית והעניין הציוני והיהודי זכה לאהדה בינלאומית.

חשיבות הפרשה:

1. המחאה הבינלאומית והפגיעה בתדמיתה של בריטניה בדעת הקהל העולמית, הובילו את מעצבי המדיניות בלונדון להפסיק להחזיר אניות לארצות המוצא, אלא לקפריסין בלבד.
2. פרשת "אקסודוס", השפיע על האו"ם בקבלת תכנית החלוקה של כ"ט בנובמבר 1947.

פרק ד

על הנבחן לענות על אחת מהשאלות 10-12

שאלה מספר 10 - קטע מקור - מלחמת ששת הימים

סעיף א'

המניעים של נאצר להוביל למלחמה נגד ישראל:

1. **הרצון לחזק את ההגמוניה המצרית בעולם הערבי.** נאצר קיווה שמכה צבאית נגד ישראל תעצים את מעמדה של מצרים בעולם הערבי. במישור היחסים הבין-ערביים פעל נאצר לבסס את מעמדה של מצרים כמדינה המובילה בעולם הערבי. נאצר ראה עצמו גיבור האומה הערבית שיוליך אותה לאיחוד מדיני. המהלומה בישראל אמורה הייתה לבסס את מעמדו של נאצר כשליט הכלל-ערבי המוביל במזרח-התיכון.
2. **הרצון לשקם את הגאווה הערבית.** לאחר התבוסה הערבית במלחמת השחרור ובמבצע קדש (מלחמת סיני) רצה נאצר לצאת ל"סיבוב שני" במסגרתו ינחית מהלומה צבאית על ישראל וימחק את חרפת התבוסות שנחלו מדינות ערב מידי ישראל עד לאותה העת.

הצעדים שנקט נאצר ואשר זרזו את פרוץ המלחמה:

1. **סילוק כוחות האו"ם מסיני.** ב-15 במאי 1967 החלה מצריים לתגבר את כוחותיה בחצי האי סיני. במקביל ניהלו המצרים תעמולה אגרסיבית שקראה להשמדת ישראל והכריזו על גירוש כוחות האו"ם ששהו בסיני מאז מלחמת סיני ב-1957.
2. **סגירת מיצרי טירן.** ב-23 במאי 1967 הודיע נאצר על סגירת מיצרי טירן בפני אוניות ישראליות, החלטה שפרושה ניתוק נתיב המים הדרומי של ישראל.
3. **חתימת הסכם הגנה בין עיראק ומצרים.** ב-4 ביוני 1967 נחתם הסכם הגנה בין מצרים ועיראק בו התחייבו שתי המדינות לסייע זו לזו במקרה של עימות צבאי.

סעיף ב'

בקטע מופיעות ארבע השפעות על ישראל:

1. **העלמות הפחד מהשמדת ישראל בידי מדינות ערב.** ערב מלחמת ששת הימים הייתה בישראל תחושה של "שואה שנייה". הניצחון המהמם במלחמה הסיר חשש זה.
2. **הסרת האיום על העורף הישראלי.** במלחמת ששת הימים כבשה ישראל את יהודה ושומרון, רצועת עזה וסיני ובכך הוסר האיום לפגיעה מיידית באזרחי המדינה.
3. **תחושה של אופוריה בישראל.** הניצחון הסוחף במלחמת ששת הימים הזניק את המורל הלאומי לשיאים שלא היו כדוגמתם במדינת ישראל. ממצב של חרדה קיומית עברה ישראל בתוך שבוע לניצחון מזהיר כשהיא מוחצת את המדינות הערביות השוכנות בגבולותיה. התחושה בציבור הישראלי הייתה שישראל הפכה למעצמה אזורית, ויוקרתו של צה"ל וקציניו הרקיעה שחקים. גם ההנהגה המדינית בישראל הפכה שותפה לתחושת שיכרון הכוח ולהרגשה שמדינות ערב ספגו מפלה ניצחת ממנה לא יתאוששו עוד זמן רב.
4. **השגת יכולת הרתעה.** לראשונה נהנתה ישראל מעומק אסטרטגי שהיה חסר לה מיום הקמתה. התייצבות הצבא הישראלי על גדות תעלת סואץ והמכה הניצחת שספגו צבאותיהן של מצרים סוריה וירדן השיגו אפקט הרתעתי שלא היה בידי ישראל קודם לכן.

שאלה מספר 11 - מלחמת יום כיפורים

סעיף א'

הסיבות להפתעת ישראל בפרוץ מלחמת יום הכיפורים:

1. **תחושה של נחיתות אווירית בקרב מדינות ערב.** בתקופה שקדמה למלחמה שררה בישראל תחושה שהמצרים והסורים שהוכו קשות במלחמת ששת הימים ובמלחמת ההתשה שבאה בעקבותיה לא יעזו לתקוף את ישראל ללא שיפור נרחב במערך מטוסי הקרב שברשותן, מערך שאמור היה להתמודד עם עליונותו המוחצת של חיל האוויר הישראלי.
2. **כישלון ההתרעה המודיעינית.** אגף המודיעין בצה"ל קבע שהסבירות למלחמה במצב בו קיימת נחיתות אווירית ניכרת של מדינות ערב מול ישראל- נמוכה. תפיסה שגויה זו, לפיה לא צפויה מלחמה בעתיד הקרוב זכתה לכינוי "הקונספציה" וכתוצאה ממנה נתפסה ישראל בלתי מוכנה כאשר רוב מערך המילואים אינו מגויס, כך שבעיקר נטל הלחימה ביומיים הראשונים נשא המערך הסדיר בצה"ל שספג אבידות קשות.

ביטוייה של ההפתעה בשלב הראשון של המלחמה:

1. **פריצת המערך הישראלי ברמת הגולן ובסיני.** בשתי חזיתות אלו פרצו המצרים את קווי ההגנה הישראליים וזכו להישגים טריטוריאליים. בסיני חצו המצרים את קו בר-לב וחדרו לשטח ישראלי וברמת הגולן כבשו את מרבית שטח הרמה ואת המוצב האסטרטגי בחרמון.
2. **שחיקת המערך הסדיר של צה"ל.** בשל כישלון ההתרעה לא גויסו כוחות המילואים בזמן ואת ההתקפה המצרית-סורית הנרחבת נאלץ לבלום המערך הסדיר של צה"ל שסבל אבדות כבדות.
3. **אבדות כבדות לחיל האוויר הישראלי.** כיוון שצבא היבשה הישראלי נתפס לא מוכן, נאלץ חיל האוויר לנסות ולבלום את המתקפה הקרקעית בניגוד מוחלט לתורת הלחימה שלו. במקום לטפל בתחילת העימות במערך טילי הקרקע-אוויר הנרחב שהקימו המצרים והסורים נשלחו המטוסים הישראליים למשימות בלימת השריון והחי"ר של האויב. התוצאה הייתה קטל נורא והרג מספר רב של טייסים בימי הלחימה הראשונים.

סעיף ב'

השפעת מלחמת יום הכיפורים בשלושה תחומים:

1. **החברה בישראל.** כחודש לאחר סיום מלחמת יום הכיפורים הוקמה ועדת חקירה ממלכתית "ועדת אגרנט" לבחינת המחדלים שהובילו לחוסר המוכנות הישראלי בפרוץ המלחמה. באפריל 1974 פרסמה הוועדה דו"ח ביניים והמליצה על הדחת הרמטכ"ל [דוד אלעזר] ופיטוריהם של שורת קצינים בכירים. במפתיע לא מצאה הוועדה דופי בהתנהגות שר הביטחון משה דיין ושיבחה את התנהגותה של ראש הממשלה גולדה מאיר. כתוצאה מאי לקיחת אחריות של הדרג הפוליטי לתוצאותיה הקשות של המלחמה החלה תנועת מחאה ציבורית שבראשה עמדו קצינים וחיילים בדרישה להתפטרות הממשלה [המפורסם שבמנהיגי המחאה הוא רס"ן מוטי אשכנזי, מפקד המוצב היחיד בתעלה שלא נפל בידי המצרים]. כתוצאה מההפגנות והלחץ הציבורי התפטרה ממשלת גולדה והממשלה החדשה שהוקמה על-ידי יצחק רבין ביוני 1974 לא כללה את דיין. הביקורת הציבורית סללה את הדרך למהפך הפוליטי ב-1977 בו עלתה לראשונה לשלטון מפלגת "הליכוד" בראשותו של מנחם בגין.

2. **יחסי ישראל-ארצות-הברית.** מלחמת יום הכיפורים יצרה תלות כלכלית וצבאית גדלה והולכת של ישראל בארצות-הברית ששימשה מתווכת בהסכמי הפרדת הכוחות. לאחר המלחמה הכריזו המדינות הערביות מפיקות הנפט על חרם נפט והפסיקו את אספקתו לארצות-הברית בשל תמיכתה בישראל. כתוצאה ממצב עניינים זה הלך והתהדק הקשר בין וושינגטון וירושלים. האמריקנים הרחיבו מאד את אספקת הנשק המתקדם ובכלל זאת גם מערכות נשק מתקדמות מאד דוגמת מטוסי ה-F15.
3. **יחסי ישראל-מצרים.** השבר הקשה שיצרה מלחמת יום הכיפורים גרם לזעזוע פוליטי בישראל. עליית הליכוד לשלטון ב-1977 וקריאתו של אנואר סאדאת זמן קצר לאחר מכן שברצונו להגיע לירושלים כדי לקדם שלום עם ישראל הובילו לחתימת הסכם השלום בין ישראל ומצרים ב-1979.

שאלה מספר 12- עלייה וקליטה בשנות ה-50 וה-60 ועיצוב החברה

סעיף א'

הסיבות לעלייה לישראל בשנות ה-50 וה-60:

1. **שואת יהודי אירופה.** כשהסתיימה מלחמת העולם השנייה יהודי אירופה ראו בה יבשת מקוללת בה נרצחו יקיריהם ומשפחתם. לאחר המלחמה היו גילויי אנטישמיות רבים בארצות ששחררו מהכיבוש הנאצי [בעיקר בפולין ובארצות הבלטיות] וניצולי השואה נרצחו בפוגרומים [המפורסם שבהם בעיירה קילצה שבפולין]. בעקבות גילויי האנטישמיות באירופה והקמת מדינה יהודית בא"י החליטו יהודי אירופה לעלות לארץ.
2. **רדיפת יהודים בארצות האסלאם.** בעקבות התבוסה הערבית במלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל התגברו מעשי האיבה נגד היהודים שבוצעו ע"י אוכלוסיית הרוב המוסלמית בארצות האסלאם. ביטחונם האישי של היהודים התערער והחלו מעשי איבה ופגיעה ביהודים מצד הערבים. לכן החליטו רבים מיהודי האסלאם לעלות למדינת ישראל.
3. **תהליך הזה-קולוניזציה במדינות ערב.** חלק ממדינות ערב קיבלו עצמאות והשלטון הקולוניאלי בהן הסתיים. עובדה זו הובילה לחיזוק המגמות הפאן-ערביות והפאן-מוסלמיות והדבר התבטא באיחוד כוחות כלל-ערבי נגד התנועה הציונית. בעקבות תהליכי הערביזציה שחלו במדינות ערב שזכו בעצמאות צריכים היו היהודים להשתלב בחברה ובתרבות הערבית שנראתה להם נחותה, לאחר שנים רבות בהן אימצו היהודים את התרבות האירופאית [תרבות שאותה הביאו עימם מעצמות אירופה ששלטו במדינות ערב]. לכן מחליטים המוני יהודים לעזוב את ארצות ערב ולעלות למדינת ישראל.

דרכי ארגון העלייה ומאפייניה:

- העלייה למדינת ישראל בעשור הראשון והשני לקיומה התבצעה ברובה ע"י נציגי המדינה והסוכנות היהודית, בשיתוף פעולה עם ארגונים יהודיים בינלאומיים. ניתן להצביע על שלושה דפוסי ארגון עלייה למדינת ישראל בתקופה זו:
1. **חיסול גלויות- עליית הצלה.** בחלק מהמקרים התבססה עליית היהודים בשנים הראשונות לקיום המדינה על ההנחה שמצב היהודים בארצות ערב יורע והם עלולים להימצא בסכנה קיומית אם

- מדינת ישראל לא תירתם מיד להעלאת הקהילות היהודיות ארצה. לוב, תימן ועיראק הן דוגמאות מובהקות למדיניות חיסול קהילות יהודיות מתוך תחושת הצלה.
- 2. עלייה מבוקרת, סלקטיבית והדרגתית.** העלייה המבוקרת והסלקטיבית התבצעה במדינות בהן לא היה חשש מיידי לחיי היהודים. עלייה זו מבטאת העדפה של צרכי המדינה הצעירה המתמודדת עם קשיים כלכליים ונמצאת בתהליך בנייה, על פני הצרכים של היהודים בצפון אפריקה (מרוקו ותוניסיה). החשש היה שעלייה גדולה מצפון אפריקה תיצור מעמסה גדולה על מדינת ישראל הצעירה המתמודדת עם קשיים כלכליים והמדינה תתקשה לספק עבודה, חינוך, שיכון ושרותי רווחה לעולים. לכן הופעלה מדיניות של **סלקציה** (ברירה) לפי קריטריונים של גיל, בריאות וסיכויי פרנסה. בארצות המוצא נבחרו מועמדים לעלייה והוקמו מחנות מעבר שבהם הוכשרו העולים לפני העלייה לארץ. דרך זו יצרה התמרמרות קשה בקרב העולים, כיוון שהתנאים במחנות לא היו מהמשופרים והעלייה הסלקטיבית יצרה לעיתים נתק במשפחות, כאשר חלק מבני המשפחה הרחבה הורשה לעלות וחלק נאלץ להישאר בארץ המוצא.
- 3. עלייה חשאית- בלתי חוקית.** עליה זו התבצעה מסוריה, מלבנון, ממצרים וממרוקו. מדובר על עלייה שלא באישור השלטונות או תוך העלמת עין של השלטון במדינות אלו. בעלייה זו נאלצו היהודים "להבריח את הגבולות" תוך סיכון אישי רב. בעליה זו היו מעורבים מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית ו"המוסד למודיעין ותפקידים מיוחדים". העלייה החשאית נחשפה לאור הזרקורים עם טביעתה של אוניית המעפילים "אגוז" שעל סיפונה היו 43 יהודים שהפליגו בסתר ממרוקו ונטרפו בים הסוער.

דוגמה לאחד ממבצעי העפלה בשנים אלו: **מבצע תושייה** שבמסגרתו הועלו לישראל במבצע חשאי יהודי העיר פורט סעיד שבמצרים [נובמבר 1956].

סעיף ב'

אירועי ואדי סאליב (יולי 1959) - מהלך האירועים:

ואדי סאליב היא שכונת עוני בחיפה שמרבית תושביה היו עולים מארצות האסלאם, בעיקר ממרוקו. בחודש יולי 1959 פרצה תגרה בבית קפה בשכונה ובעל בית הקפה שלא הצליח להשתלט על המהומה קרא למשטרה. השוטרים שהגיעו השתמשו בכוח רב ואחד מהם שלף אקדח וירה בתושב השכונה. האדם שנורה נפצע, נלקח לבית החולים ולשכונה הגיעו שמועות שווא שהוא מת מפצעיו. למחרת היום יצאו כ- 200 מתושבי השכונה להפגנה ונשארו דגלים שחורים ודגל המדינה מוכתמים בדם. הם קבלו על קיפוח ואפליה. לאחר ההפגנה החלו התפרעויות, ובהן נפגעו חנויות בשכונה ובעיר התחתית בחיפה, מכוניות הועלו באש, שוטרים ואזרחים נפצעו. המשטרה עצרה עשרות מתושבי השכונה. למחרת התפשטו המהומות למקומות נוספים בארץ, מבאר שבע בדרום ועד למגדל העמק בצפון. מהומות אלו העלו לפני השטח את המתח בין העולים מארצות האסלאם והאוכלוסייה האשכנזית הוותיקה בארץ.

משמעותם והשפעתם של אירועי ואדי סאליב על החברה בישראל:

- **הבלטת השטע העדתי.** אירועי ואדי סאליב העלו על פני השטח את הפער בין האוכלוסייה האשכנזית הוותיקה בארץ והעולים מארצות האסלאם. החל ויכוח בציבור הישראלי בין מי שטענו שאכן העולים סובלים מקיפוח ואפליה ולעומתם קולות אחרים שטענו שמארצות צפון אפריקה [מרוקו, תוניס ואלג'יר] עלו לארץ יהודים חסרי יכולת כלכלית, בזמן שהאוכלוסייה היהודית המבוססת והמשכילה מארצות אלו העדיפה להגר לצרפת. בעקבות מהומות ואדי סאליב עלתה שאלת הקיפוח של יוצאי ארצות האסלאם ולראשונה החלו להישאל שאלות ביחס לאופן הקליטה של היהודים מארצות אלו.
- **השפעה פוליטית.** תוצאה נוספת של המהומות בוואדי סאליב הייתה התארגנות פוליטית של יוצאי צפון אפריקה. בבחירות לכנסת הרביעית שנערכו בשלהי 1959 התמודדה רשימה בשם "ליכוד צפון אפריקה", בראשותו של איש שכונת ואדי סאליב, דוד בן הרוש. הרשימה קיבלה למעלה מ-8000 קולות, אך לא הצליחה לעבור את אחוז החסימה ולקבל ייצוג בכנסת. בטווח הרחוק יותר השפיעו אירועי ואדי סאליב על הקמת תנועת "הפנתרים השחורים" בשנת 1971, שנאבקה נגד הקיפוח העדתי. 6 שנים מאוחר יותר (1977) עלה לראשונה הליכוד להנהגת המדינה לאחר שמפלגת העבודה הפסידה בבחירות בעיקר עקב הצבעת מחאה של בני עדות המזרח שבחרו בליכוד.
- **הגדלת הסיוע לעולים.** מהומות ואדי סאליב הביאו להגדלת תקציב הממשלה לשיכון מפוני המעברות והועלו הצעות חוק להגדיל את הסיוע הכספי למשפחות ברוכות ילדים.